

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Інженерно-педагогічний факультет
ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
Гомельські дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны
Staropolska Szkoła Wyższa w Kielcach

Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 8

ISSN 2663-9718

Київ – Львів – Бережани – Гомель – Кельце. 2021

ISSN 2663-9718

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Інженерно-педагогічний факультет
ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
Гомельські дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны
Старопольська вища школа

National Pedagogical Dragomanov University
Faculty of Engineering and Education
Subdivision “Lviv Educational and Scientifical Center of Professional Education”
Danylo Halytsky Lviv National Medical University
Subdivision of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
“Berezhany Agrotechnical Institute”
Francisk Skorina Gomel State University
Old Polish University in Kielce

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ Й НАУКИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
Випуск 8

**MODERN TRENDS IN DEVELOPMENT OF EDUCATION
AND SCIENCE: PROBLEMS AND PERSPECTIVES**
COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS
Issue 8

Київ – Львів – Бережани – Гомель – Кельце
2021

Kyiv– Lviv – Berezhany – Gomel – Kielce
2021

ЗМІСТ *** CONTENTS

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ PEDAGOGICAL SCIENCES		
<i>Васянович Григорій</i> <i>Vasyanovych Hryhoriy</i>	Естетика вчинку педагога Aesthetics of a teacher's deed	10
<i>Литвин Андрій</i> <i>Руденко Лариса</i> <i>Lytvyn Andriy</i> <i>Rudenko Larysa</i>	Напрями модернізації професійної підготовки майбутніх психологів Directions of modernization of future psychologists' training	18
<i>Аркатов Ю.Н.</i> <i>Георгаліна Е.Р.</i> <i>Журавлєва І.Б.</i> <i>Arkatov Yu.N.</i> <i>Georgalina E.R.</i> <i>Zhuravleva I.B.</i>	К вопросу о системе критериального оценивания качества знаний учащихся To the question of criteria-based system of students knowledge quality assesment	23
<i>Вановська Інна</i> <i>Vanovska Inna</i>	Патріотичне виховання у ВВНЗ як головний чинник формування майбутніх офіцерів Збройних Сил України Patriotic education upbringing in Higher Military Educational Institutions as the main factor in the formation of future AFU officers	27
<i>Головко Наталія</i> <i>Бахмач Людмила</i> <i>Holovko Nataliya</i> <i>Bakhtmach Liudmyla</i>	Інтерактивні технології як засіб підвищення позитивної мотивації до навчання у майбутніх вчителів Interactive technologies as a means of increasing positive motivation to learn in future teachers	32
<i>Колісник-Гуменюк Юлія</i> <i>Kolisnyk-Humenyuk Yuliya</i>	Доцільність використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі ЗВО Expediency of using informative and communicative technologies in the educational process of the university	36
<i>Ляшенко Марина</i> <i>Чакир Олена</i> <i>Liashenko Maryna</i> <i>Chakyr Olena</i>	Гіг-економіка та їх вплив на підготовку педагогів професійного навчання з туризму Gig-economy and their influence on the training of professional teachers in tourism	41
<i>Чаплик В.В.</i> <i>Шептицька Л.Б.</i> <i>Чаплик О.А.</i> <i>Chaplyk V.V.</i> <i>Sheptytska L.B.</i> <i>Chaplyk O.A.</i>	Анкетування студентів як механізм моніторингу та підвищення якості навчального процесу Questionnairng students as a mechanism of monitoring and improving the quality of the educational process	46
<i>Шевкун Галина</i> <i>Shevkun Halyna</i>	Естетична мотивація діяльності педагога Aesthetic motivation of teacher's activity	51
<i>Щербак Людмила</i> <i>Scherbak Lyudmyla</i>	Психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців сфери обслуговування Psychological and pedagogical aspects of training of service specialists	59

УДК 378.01:159.9-051

Андрій Литвин

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри

Лариса Руденко

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри

кафедра практичної психології та педагогіки

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,

м. Львів, Україна

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Анотація. Професійна підготовка психологів розглядається як цілеспрямований процес формування у студентів здатності до майбутньої фахової діяльності та внутрішньої готовності, важливим аспектом яких є досягнення належного рівня професійної компетентності, а також становлення їхньої професійної позиції та професійної культури для забезпечення конкурентоспроможності на ринку психологічних послуг. Обґрунтовано, що для успішного вирішення освітніх завдань організація процесу професійної підготовки психологів у ЗВО має будуватися з урахуванням: діяльнісного підходу до опанування фахом; соціально-психологічного вивчення людини; усвідомлення студентами соціальної значущості їхньої подальшої професійної діяльності; обов'язкового урахування в освітньому процесі ЗВО завдання особистісного зростання майбутніх фахівців-психологів; положень системного підходу щодо пізнання психічної реальності, який сприяє адекватній постановці проблем і навчальних завдань.

Ключові слова: професійна підготовка; психолог; заклад вищої освіти; проблема підготовки психологів.

Andriy Lytvyn

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department

Larysa Rudenko

Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Professor of the Department

Department of Practical Psychology and Pedagogy

Lviv State University of Life Safety. Lviv, Ukraine

DIRECTIONS OF MODERNIZATION OF FUTURE PSYCHOLOGISTS' TRAINING

Abstract: Psychologists' professional training is considered as a purposeful process of forming students' inner readiness for future work, one of the important aspects of which is their personal development, achieving the appropriate level of professional competence to ensure competitiveness in the labor market. It is substantiated that for the successful solution of educational tasks the organization of the process of psychologists' professional training at higher schools should be based on: activity principle of mastering the profession; social and psychological study of man; awareness of students of social significance their future professional activity; mandatory inclusion of the task of future psychologists' personal growth in the educational activities of higher schools; provisions of a system approach to cognition of mental reality, which contributes to the adequate formulation of problems and educational tasks.

Key words: professional training; psychologist; higher school; problem of psychologists' training.

Підготовку майбутніх психологів у закладах вищої освіти (ЗВО) нині розглядають як цілеспрямований процес формування у студентів здатності до майбутньої фахової діяльності та внутрішньої готовності, важливим аспектом яких є досягнення належного рівня професійної компетентності, а також становлення їхньої професійної позиції та професійної культури для забезпечення конкурентоспроможності на ринку психологічних послуг. Водночас, невідповідність між рівнем сучасних психологічних знань, а також рівнем освіти, якістю підготовки майбутніх психологів у вітчизняних ЗВО, та потребами суспільства і запитам практиці, зумовлює актуальність проблеми модернізації їхньої професійної підготовки у вищій школі.

Сучасному психологу не достатньо володіти знаннями лише вузької професійної сфери, своєї спеціалізації, бути прихильником однієї, навіть найпродуктивнішої, концепції. Формування професійного світогляду, основи якого закладаються в системі вищої освіти, відбувається протягом усієї професійної діяльності фахівця-психолога, а психологічна освіта триває безперервно. Постійне систематичне вивчення психологічної теорії та практики, засвоєння нових методів, прийомів і засобів роботи потрібні для розвитку фахових компетентностей психологів, формування професійно важливих якостей особистості та вироблення стійкої професійної позиції.

Зазначимо, що нині активно відбувається модернізація системи професійної підготовки психологів. Новації, що впроваджуються у психологічну освіту, зумовлені переходом ЗВО на багаторівневу систему підготовки кваліфікованих кадрів, утвердженням компетентнісного підходу у вищій школі, використанням європейської системи контролю якості освіти.

Як зазначається у державному стандарті вищої освіти України зі спеціальності 053 «Психологія», об'єктом вивчення та, відповідно, професійної діяльності випускника є: психічні явища, закономірності їх виникнення, функціонування та розвиток; поведінка, діяльність, учинки; взаємодія людей у малих і великих соціальних групах; психофізіологічні процеси і механізми, які лежать в основі різних форм психічної активності [7, с. 5]. Психолог має бути здатним виконувати різні види професійної діяльності: діагностичну та корекційну; експертну та консультативну; навчально-виховну; науково-дослідницьку; культурно-освітню, брати участь у вирішенні комплексних завдань в освіті, охороні здоров'я, сфері соціальної допомоги населенню тощо.

Українські науковці пропонують трирівневу структуру набуття професійних психологічних знань [6, с. 217]: I рівень – теоретико-

експериментальна підготовка, яка здійснюється традиційними методами та полягає у вивченні класичних психологічних дисциплін; II рівень – практична психологія, що передбачає опанування теоретичних засад практичної психології та здійснюється, переважно, шляхом залучення студентів до активних форм навчальної роботи; III рівень – оволодіння практичними психологічними технологіями, методиками і методами формування навичок роботи з клієнтами (чи групами), що реалізується у практичній роботі. Як зазначає автор, оволодіння цими рівнями сприяє формуванню у майбутніх психологів професійного світогляду.

У науковій літературі презентовано різні підходи до вирішення проблеми професійної підготовки майбутніх психологів, зокрема загальнонауковий, який враховує психологічний, педагогічний, особистісний, соціальний і моральний аспекти навчання фахівців. Безперечно, цей підхід є цілком правомірним, і з успіхом застосовується передусім на початкових етапах навчання у ЗВО.

Водночас чимало дослідників розглядають освітні питання з вузькопрофесійних позицій і наголошують на низці суто психологічних аспектів у підготовці студентів-психологів: професіоналізацію особистості; формування професійної самосвідомості; становлення професійної Я-концепції; розвиток професійного мислення; формування професійної компетентності тощо [4, с. 99].

З метою модернізації підготовки практичних психологів і підвищення її якості О. Бондаренко пропонує враховувати «чотири взаємопов'язаних аспекти проектування і становлення функціональної особистості психолога-консультанта, які передбачають: 1) побудову теоретичної моделі фахівця, що містить розроблення стандартів (норм і нормативів) вимог до особистості й діяльності психолога-консультанта; 2) ретельний первинний відбір професійно придатних кандидатів; 3) розроблення оптимального змісту навчання і розвитку психологів-практиків; 4) вирішення проблеми власного професійного самовизначення фахівців (проблеми професійної ідентифікації)» [2, с. 167].

За змістом психологічна освіта, зберігаючи природничо-наукові традиції, має поєднувати їх із гуманітарними напрацюваннями і філософськими основами. За типом і формами навчання в ній потрібно інтегрувати риси університету і творчого ЗВО. Як справедливо вказує Ф. Василюк, передусім необхідно поєднати академічну психологію та психологічну практику. Для цього психологічна освіта має реалізувати психотехнічний підхід, спрямований на відхід від ідеї «впровадження» розумної теорії у відсталу практику. Натомість,

практика має поєднуватися з теорією [3, с. 36]. Тобто навчання має стати практико орієнтованим.

У зв'язку з викладеним окреслимо деякі суттєві напрями модернізації освіти майбутніх психологів:

– усвідомлення психологами-практиками, викладачами і майбутніми психологами необхідності впровадження психотехнічного підходу і його положень в освітній процес ЗВО;

– проектування та застосування ефективних моделей професійно-особистісної підготовки практичних психологів, удосконалення наявних і розроблення нових підходів;

– обов'язкове передбачення в підготовці практичних психологів набуття студентами компетентностей за різними напрямками (безпосередньо практичної діяльності, науково-дослідницької діяльності в галузі практичної психології та викладання практико орієнтованих дисциплін);

– удосконалення професійно-педагогічних умінь, навичок і особистісно-ділових якостей викладачів, зайнятих у підготовці психологів-практиків;

– розроблення і подальша модернізація дієвих методів впливу, а також новітнього дослідницького інструментарію ефективності методів консультування та психотерапії [5, с. 113–114].

Підготовка до таких напрямів діяльності психолога, як психотерапія і психологічне консультування, не може повністю забезпечуватися лише закладом вищої освіти. Тобто, мова йде про вивчення лише їх основ, які передбачають обов'язкове ознайомлення з методологією психологічної діяльності. Лише після її засвоєння студент може стати справжнім професіоналом, здатним не просто використовувати готові методи і методики для вирішення проблем, а й самостійно створювати (удосконалювати) професійний інструментарій [1].

Необхідність розвитку теоретико-методологічного мислення майбутніх психологів зумовлена й тим, що у ЗВО вони навчаються, як правило, на основі вчорашніх і навіть позавчорашніх досягнень як науки, так і психологічної практики. На жаль, це природна ситуація в освіті, яка об'єктивно породжує таку суперечність: студент опановує знання, вміння, технології, здобуті раніше й іншими, а у своїй майбутній професійній діяльності йому потрібно буде самостійно опановувати нові знання, знаходити нові підходи до розв'язання посталих перед ним завдань, зумовлених проблемами сьогодення. Вирішення цієї суперечності вбачаємо у формуванні в майбутніх психологів теоретико-

методологічного мислення на основі ґрунтовної загальнонаукової, загальногуманітарної та професійно-психологічної підготовки.

Професійна підготовка студентів з експериментальної психології також потребує посиленої уваги. Необхідно виховувати в майбутніх психологів культуру проведення психологічного експерименту (зокрема опанування способів запобігання виникненню артефактів у психологічному дослідженні), оскільки це значно сприяє формуванню культури розумової, професійної праці, а також мотивує студентів до науково-дослідної діяльності та самовдосконалення.

Якість підготовленості майбутніх психологів залежить від дидактично доцільного поєднання та взаємовпливу ґрунтовної фундаментальної та глибокої практичної підготовки, яку, на наш погляд, потрібно розпочинати якомога раніше. У ЗВО вона має передбачати, поряд із конкретними техніками і технологіями, загальнопрактичні вміння та навички щодо спостереження, проведення дослідів, актуалізації різноманітних видів спілкування тощо. Це означає, що під час навчання доцільно зібрати своєрідний багаж професійного досвіду, необхідного кожному психологові, де б і з ким він не працював, яким напрямам психологічної практики не надавав би перевагу. Дослідники відзначають, що формуванню умінь і «відшліфовуванню» професійних навичок студентів сприяють різноманітні практикуми, практичні заняття та тренінги, як універсальні освітні технології підготовки психологів [1].

Для успішного вирішення освітніх завдань організація процесу професійної підготовки психологів у ЗВО має будуватися з урахуванням: діяльнісного підходу до опанування фахом, що дає змогу оптимально структурувати навчання на основі єдності психологічної теорії та практики і забезпечує надійне підґрунтя всіх видів роботи психолога; соціально-психологічного вивчення людини, відповідно до якого відбувається осягнення основ зростання та розвитку її особистості протягом усього періоду життєдіяльності; усвідомлення студентами соціальної значущості та невинного підвищення затребуваності їхньої подальшої професійної діяльності; обов'язкового урахування в освітньому процесі ЗВО завдання особистісного зростання майбутніх фахівців-психологів; положень системного підходу щодо пізнання психічної реальності, який сприяє адекватній постановці проблем і навчальних завдань, орієнтує освітній процес на розкриття цілісного образу людини та її особистісного потенціалу. Професійна підготовка студентів за освітніми програмами «Психологія» має полягати не лише у формуванні компонентів компетентності, а й теоретико-методологічного

мислення та внутрішньої готовності, спрямованих на вдосконалення й активний саморозвиток особистості психолога у професійній діяльності. Отже, цілеспрямоване поєднання теорії, експериментальних досліджень і практики у професійній підготовці забезпечить майбутнім психологам розвиток здатності цілісного бачення внутрішнього світу людини, формування методологічного мислення й опанування методами ефективної роботи з клієнтом.

Список використаних джерел

1. Ананьєва Н. Н., Васина Н. В. Проблемы профессиональной подготовки психологов в вузе. URL : <https://dogmon.org/problemi-professionalnoj-podgotovki-psihologov-v-vuze.html>.
2. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика : учеб. пособие для студентов ст. курсов психол. фак. и отд-ний ун-тов. Киев : Укртехпрес, 1997. 216 с.
3. Василюк Ф. Е. Понимающая психотерапия как психотехническая система : автореф. дисс. ... д-ра психол. наук : 19.00.01. Москва, 2007. 48 с.
4. Вінтюк Ю. Професійна підготовка майбутніх психологів: проблема та її складові. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. № 3. С. 92–102.
5. Кузовкин В. В., Скоробогатова Н. А. Особенности модернизации системы образования психологов-практиков. *Психология и психотехника*. 2012. № 9(48). С. 104–115.
6. Матвієнко О. В., Затворнюк О. М. Професійна підготовка майбутніх психологів як психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 1. Т. 1. 2014. С. 215–220.
7. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» : наказ Міністерства освіти і науки від 24.04.2019 р. № 564. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053-psikhologiya-mag.pdf> (дата звернення: 15.07.2020).

УДК 378.1

Аркатов Ю.Н.

канд.физ.мат. наук, доцент кафедры фундаментальных наук,

Георгалина Е.Р.

канд.тех.наук, доцент кафедры фундаментальных наук,

Журавлёва И.Б.

старший преподаватель кафедры фундаментальных наук,

Военная академия,

г. Одесса, Украина

К ВОПРОСУ О СИСТЕМЕ КРИТЕРИАЛЬНОГО ОЦЕНИВАНИЯ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ

Аннотация. Рассматриваются вопросы, связанные с использованием системы критериального контроля в учебном процессе. Обсуждаются проблемы, связанные с процессом формирования банка контрольных заданий и созданием критериев оценивания. Обосновывается необходимость увязывать решение этих вопросов с каким-либо вариантом